

KAPITTEL 4

Barnevern og media: Kjeldebruk i Naustdalsaka

Idar Flo

Fyrsteamanuensis, Høgskulen i Volda

Sammendrag: I november 2015 overtok barnevernet i Naustdal kommune omsorga for fem barn frå den norsk-rumenske Bodnariu-familien og plasserte dei i tre fosterheimer. Foreldra i den såkalla «Naustdalsaka» blei sikta og seinare tiltalte for bruk av vald mot barna sine. Foreldra var pinsevener, og fleire av støttespelarane deira hevda at det var frykt for kristen indoktrinering som var den eigentlege grunnen til at barnevernet tok frå dei barna.

Barnevernet er pålagt ei streng teieplikt som tydeleg innskrenkar i kva grad barnevernet kan uttale seg og grunngje avgjerdene sine overfor media. Dersom barnevernet på grunn av teieplikta ikkje kan nytte seg av tilsvarsretten, kan det føre til at media verken gjev eit korrekt eller balansert bilde av barnevernssaker. Dette konfliktfylte forholdet mellom barnevern og media er tema for denne artikkelen, der to riksdekkande medium si dekning av den såkalla «Naustdalsaka» blir analysert.

Analysen legg vekt på korleis barnevernet og andre kjelder blei brukte i *NRK.no* og *Dagen* si dekning av saka. Med utgangspunkt i framing-teori er målet å samanlikne desse to riksdekkande media si tolkingsramme av Naustdalsaka.

Nøkkelord: barnevern, tolkingsrammer, Bodnariu-familien, teieplikt, kjelder

Abstract: In November 2015, the child welfare service (CWS) in Naustdal municipality took five children from the Norwegian-Romanian Bodnariu family and placed them in three different foster homes. The parents in the so-called “Naustdal case” were charged and later indicted for use of violence against their children. The parents were Pentecostals, and several of their supporters argued that fear of Christian indoctrination was the real reason why the CWS took over care of the children.

Strict confidentiality within the CWS significantly restricts the extent to which the CWS can express itself and justify its decisions to the media. As such, the media may not always provide a correct or balanced presentation of child welfare cases. This conflict-filled relationship between the CWS and the media is the subject of this article in which coverage of the Naustdal case by two nationally distributed news media is analyzed.

Sitering: Flo, I. (2022). Barnevern og media: Kjeldebruk i Naustdalsaka. I B. K. Fonn, E. L. Hovlid & B. R. Mathisen (Red.), *Presse, profesjon og politikk. Festskrift til Paul Bjerke* (Kap. 4, s. 89–114). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.169.ch4>
Lisens: CC BY-ND 4.0

The analysis emphasizes how the CWS and other sources were portrayed in *NRK.no* and *Dagen's* coverage of the Naustdal case. Based on framing theory, the goal is to compare how these two national news media framed the Naustdal case.

Keywords: child welfare service, news framing, Bodnariu family, duty of confidentiality, sources

Barnevernet har ei lovpålagt teieplikt, og må følgeleg halde seg innanfor desse rammene i kontakt med media. Journalistikk på barnevernsaker kan difor vere vanskeleg å arbeide med for journalistar. På same måte opplever dei som arbeider i barnevernet det som vanskeleg å møte og uttale seg til media. Forholdet mellom desse profesjonane har difor vore tema for årlege fellesseminar ved Høgskulen i Volda der målet er å gje begge studentgruppene innsikt i den andre si yrkesrolle, og kor teieplikt er eit sentralt tema. Professor Paul Bjerke har stått i spissen for å arrangere desse seminara, og det er difor passande at denne artikkelen skal handle om den same tematikken.

I fleire saker der barnevernet har overteke omsorga frå foreldre med utanlandsk bakgrunn, har det ført til demonstrasjonar i fleire land. Barnevernet har fått mykje merksemd og kritikk spesielt i Aust-Europa. Ei førestilling som synest å få fotfeste der, er at det norske barnevernet tek barn frå foreldre utan grunn eller på grunn av bagatellar, og at austeuropeiske familiar er særleg utsette for dette.¹ Undersøkingar tyder også på at tilliten til barnevernet er noko lågare blant enkelte innvandrargrupper enn gjennomsnittet i den norske befolkninga.² Eg skal difor analysere korleis barnevernet blir framstilt i ei konkret sak der faren til barna er frå Aust-Europa, for å undersøke i kva grad framstilling i kan samsvare med ei slik førestilling om det norske barnevernet.

I november 2015 henta barnevernet fem barn frå den norsk-rumensk familien Bodnariu og plasserte dei i tre ulike fosterheimar. Foreldra i den såkalla «Naustdalsaka» var pinsevener, og blei sikta og etter kvart tiltalt for familievald. Kristen oppseding var eit sentralt element i saka som hadde forgreiningar til pinsemiljøet, noko som truleg gjorde saka særleg

1 Færseth 2020.

2 Rathe et al. 2017.

interessant å dekke for ei erklært kristen avis som *Dagen*. Saka blei også tett følgd av nettstaden *NRK.no* (frå no av *NRK*) gjennom sitt lokale distriktskontor i Førde som ligg om lag 10 kilometer frå Naustdal. Kva tolkingsramme finn vi i *Dagen* og *NRK* si dekning av Naustdalssaka? Er det nokon forskjell mellom den kristne avisa *Dagen* og den «sekulære» *NRK*?

Teoretisk ramme

Barnevernet har på vegner av samfunnet stor makt. Gjennom barnevernlova har institusjonen makt til å gripe inn i familie- og privatlivet. Men barnevernet har også definisjonsmakt til å vurdere kva som er omsorgsvikt i ein familie. Denne makta gjer at barnevernet må tole ei form for kontroll og overvaking, også frå media.³ I barnevernets rolle som saksbehandlar må ein ta omsyn til teieplikta, der ein ifølge forvaltningslova har eit forbod mot å gje opplysningar til uvedkomande om det ein i sitt arbeid får vite om nokon sine personlege forhold. Teieplikta for tilsette i barneverntenesta og dei som yter tenester for barnevernet, er gjennom barnevernlova endå strengare enn elles i forvaltninga ved at ein mellom anna ikkje kan opplyse om statsborgarskap, sivilstand, yrke, bustad og arbeidsstad.⁴ Barnevernet må difor halde seg innanfor desse strenge rammene, noko som gjer barnevernsaker til eit spenningsfelt mellom barnevernet og media. For å oppfylle det Ver Varsam-plakaten (VVP) omtaler som pressa si samfunnsrolle, er journalistar i redaktørstyrte media nemleg forplikta til å «ivareta viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk [...] beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre».⁵ Men dersom representantar frå barnevernet ikkje forklarar seg offentleg, kan dette føre til at journalisten verken gjev

3 Brurås 2010:239.

4 Prop. 133 L (2020–2021). I barnevernlova § 6-7, andre ledd heiter det at «Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted». Dette er ikkje teke med i forvaltningslova, og barneverntenesta si teieplikt blir difor rekna som skjerp.

5 Norsk presseforbund 2020.

eit korrekt bilde av barnevernet eller balanserer bildet i tråd med journalistiske metodar.⁶

Pressa kjem difor ofte i ein vanskeleg situasjon dersom barnevernet ikkje nyttar seg av tilsvarsretten ved å vise til teieplikt. For barnevernet er situasjonen også vanskeleg fordi ein opplever at ein ikkje kan seie nok til å kunne grunngje sine handlingar utan å avsløre teiepliktige opplysningar.⁷ Verknaden kan dermed bli at barnevernet kan ha gode grunnar for sine vedtak, men som ikkje kjem fram i media. Barnevernet kan også ha tvilsame avgjerder som pressa bør avdekke. Men dersom berre den eine parten er villig til å gje opplysningar, kan det også føre til at journalisten droppar saka av frykt for å gje ei einsidig framstilling.⁸

Størsteparten av arbeidet som barnevernet utfører, gjeld rådgjeving av foreldre og liknande tenester.⁹ Dette er nokså «udramatisk» og har ein tendens til å falle utanfor radaren til media. Derimot er saker om omsorgsovertaking ofte oppfatta som «godt stoff», fordi slike saker oppfyller mange av dei såkalla nyheitskriteria (VISAK) som dei fleste journalistar har eit forhold til.¹⁰ Barnevernsaker dreier seg om å informere om *vesentlege* samfunnsmessige saker og avdekke kritikkverdige forhold, som blir rekna som det viktigaste nyheitskriteriet. Barnevernsaker er også «godt stoff», fordi det er konfliktsaker med sterke følelsar og stor dramatik.¹¹ Dersom barnevernsaka dreier seg om ein «vanleg» familie, kan det også vere eit saksforhold som mange lesarar til ein viss grad kan *identifisere* seg med.

I dekninga av barnevernsaker har pressa makt til langt på veg definere problemet og korleis saka skal presenterast.¹² I mange enkeltsaker blir barneverntenesta framstilt som ei teneste med manglande kompetanse og tillit, og ei teneste som folk ikkje burde stole på.¹³ Framstillinga

6 Figenschow et al. 2006:20. I arbeidet med barnevernsaker må journalisten også ta omsyn til dei strenge rammene for omtale av barn. I VVP § 4.8 står det at «barns identitet skal som hovedregel ikke røpes i familietvister, barnevernssaker eller rettsaker».

7 Figenschow et al. 2006:24.

8 Brurås 2010:239–240.

9 Dyrhaug 2021.

10 Sjøvaag 2020:69–82.

11 Brurås 2010:239.

12 Figenschow et al. 2006:20.

13 Figenschow et al. 2006:170.

av barnevern som dominerer media, kan ha betydning for publikums oppfatning av barnevern. Det er store delar av befolkninga som berre har eit forhold til barnevernet gjennom det dei les i media.¹⁴ Ei kartlegging om befolkninga si haldning til barnevernet i 2020 viste at 31 prosent hadde fått sitt hovudinstrykk av barnevernet frå tradisjonelle media, og 15 prosent frå sosiale media.¹⁵

Tidlegare forskning

Det har blitt gjort fleire innhaldsanalysar av korleis barnevernet blir framstilt i media, der ein særleg har lagt vekt på å finne ut i kva grad barnevernet blir brukt som kjelde, og vinkling på sakene. I journalistikken er vinkling ein måte å presentere ei sak på, og kan dreie seg om kva side ein ser saka ifrå, eller kva del av hendinga som ein legg mest vekt på i presentasjonen. I Edda Stang (2007) si undersøking blir vinkling mellom anna definert som kva som er hovudfokus i artikkelen, for eksempel «barnets situasjon».¹⁶ I undersøkinga har Stang også brukt vinkling som ein såkalla «holdningsvariabel» der artikkane er «delt inn i 'positive', 'negative' og 'nøytrale/balanserte' i forhold til hvilken holdning til barnevernet jeg mener fremkommer».¹⁷ For eksempel blir artiklar som fortel om at barnevernets arbeid har ført til at nokon har fått det betre, rekna som «positive,» kritikk av barnevernets arbeid som institusjon, blir sett på som «negative».

Stang har gått gjennom til saman 118 artiklar i *VG* og *Dagbladet* i to periodar, 1994/95 og 2004/05.¹⁸ Ho fann at dei aller fleste artikkane var negative og kritiserte barnevernet for å ha gjort ein dårleg jobb eller

14 Stang 2007:10.

15 Sentio Research Norge 2020.

16 Stang 2007:124. «Vinkling: Barnevernets arbeidsbetingelser, yrkesutøvelse og beslutninger i barnevernet, barnets situasjon eller situasjonsoppfatning, foreldrenes situasjon eller situasjonsoppfatning og annet.»

17 Stang 2007:45–46. «Med positiv holdning til barnevernet mener jeg artikler som forteller om barnevernsarbeid som har bedret noens situasjon, bidratt til løysning av sosiale problemar eller hevet kvaliteten på barnevernstiltak. Med negativ holdning til barnevernet mener jeg at det fremkommer kritikk av barnevernet som institusjon, for eksempel ved at de ikke har gjort jobben sin, eller gjort en dårleg jobb. Med nøytral eller balansert holdning til barnevernet mener jeg artiklar som ikke inneholder kritikk eller positiv omtale.»

18 Stang 2007.

liknande. I 1994/95 var 56 prosent negative, mens 71 prosent av artiklane var likeins negative i 2004/05. Når det gjeld kven som er kjelder, har Stang funne at barnevernet i relativt liten grad er brukt. I 1994/95 uttalte barnevernet seg i 14 prosent av artiklane, mot 21 prosent i 2004/05.

Sonja Føleide har også sett på korleis barnevernet blir framstilt i *VG* og *Dagbladet*. Artiklane er frå januar til juni i 2004 og same periode i 2010, til saman 81 artiklar. Samanlikna med Stang si undersøking har Føleide registrert ein noko mindre del av negative artiklar, 50 prosent i 2004 og 40 prosent i 2010. I den siste perioden var det blitt noko fleire nøytrale framstillingar av barnevernet. Når det gjeld bruken av kjelder, har Føleide funne at representantar for barnevernet utgjorde 16 prosent med omsyn til kven som har vore «hovudstemmer» i artiklane, nokså likt Stang sine funn.¹⁹

I ei undersøking av *VG*, *Dagbladet* og *Aftenposten* har Pernille Hjertø (2017) funne om lag same tendens, der 46 prosent av artiklane framstilte barnevernet negativt, 43 prosent nøytralt og 11 prosent positivt. Barnevernet utgjorde mindre enn 10 prosent av «hovudstemmer» i artiklane, og blant dei negative artiklane fann Hjertø at var det om lag 1/3 som gjaldt at barnevernet ikkje greip inn i tilstrekkeleg grad, og om lag like mange gjaldt omsorgsovertaking.²⁰ Dette korresponderer også med Edda Stang sine funn, der ho i si doktoravhandling undersøkte ytringar på sosiale media om norsk barnevern og kor mykje av kritikken som dreidde seg om at barnevernet anten har gripe for drastisk inn, eller ikkje har gripe inn nok eller i tide.²¹

Tidlegare forskning viser altså at barnevernet er relativt lite brukt som kjelde, og at mediedekninga om norsk barnevern er stort sett negativ eller nøytral, og i svært liten grad har ei positiv vinkling på institusjonen. Ei svakheit ved omgrepet vinkling er at det kan vere vanskeleg å skilje mellom ulike årsaker til for eksempel «negativ vinkling». For eksempel kan det tenkast at barnevernet i ein artikkel blir kritisert for ha utvist dårleg skjønn slik at ein ikkje greip inn tidnok, mens i ein annan artikkel kan

19 Føleide 2011. Hovudstemme er i undersøkinga definert som kjelda som journalisten i hovudsak baserer informasjonen sin på.

20 Hjertø 2017:47.

21 Stang 2018.

det bli framheva at barnelova gjev barnevernet for stor makt til å intervernere. Begge artiklane vil kunne bli kategorisert som «negativ vinkling», sjølv om årsaka er vidt forskjellig.

Framing-teori

For å forsøke å gje eit noko meir presist bilde av korleis barnevernet blir framstilt, kan ein ta utgangspunkt i at artiklar gjev ei ramme for forståing, som lesarane ifølge *framing-teori* har ein tendens til å tolke innanfor. I denne analysen skal vi difor ta utgangspunkt i framing-teori for å vurdere korleis barnevernet er blitt framstilt.

Omgrepet *framing* kan oversetjast til *tolkingsrammer*, slik enkelte norske medieforskarar har brukt.²² Ifølge Robert Entman inneber framing ei utveljing av visse element frå erfaringsverda og framheving av desse i ein tekst.²³ Ei slik framing bidreg til fire meiningsdannande funksjonar: Ein definisjon av problemet, ei tolking av årsaker, ei moralsk vurdering og ei antydning av løysing på problemet.²⁴ Den amerikanske sosiologen Todd Gitlin har gjeve følgande definisjon av framing: «Frames make the world beyond direct experience look natural. [...] Frame bring order to events by making them something that can be told about; they have power because they make the world make sense.»²⁵

I analysen er vi fyrst og fremst opptekne av korleis vi skal tolke *teksten*, men det bør likevel nemnast at framing-teori ikkje berre handlar om korleis media framstiller saker, men også om dei interne redaksjonsprosessane og dei samfunnsrelasjonene som media inngår i. Den såkalla *framebyggingprosessen* (*frame-building*) omfattar faktorar som både er utanfor og innanfor nyheitsredaksjonen, og som er med på å avgjere korleis media plasserer saker innanfor ei tolkingsramme. Framebyggingprosessen skjer kontinuerleg gjennom samhandling mellom journalistar og kjelder eller andre eksterne personar/grupper som i

22 Eide & Rasmussen 1985.

23 Entman 2003.

24 Entman 2003:5

25 Gitlin 2003:27–28.

større eller mindre grad vil påverke korleis saker blir utforma og «fraima» i mediene.²⁶

Resultatet av framebyggingsprosessen er dei *frames* som finst i den manifeste teksten i media, som grovt kan delast i to hovudkategoriar: *generiske (episodiske)* og *tematiske frames*.²⁷ Mens generiske frames legg vekt på å rapportere episodar som framhevar det unike aspektet ved ei hending, bidreg tematiske frames med dei breie perspektiva og plasserer hendinga inn i ein vidare samanheng, som eit eksempel på ein meir generell tendens. Mottakaren si forforståing er også viktig når det gjeld i kva grad teksten sine tolkingsrammer kan påverke mottakaren si meningsdanning.

Ein nyheitsartikkel er eit resultat av fleire redaksjonelle val når det gjeld kva som skal vektleggast eller utelatast. Det gjeld også kven som er brukt som kjelder, i kva grad kjelder er sitert, og for eksempel om sitata er framheva i overskrift eller bildebruk. I ein nyheitsartikkel er bruken av kjelder ein av fleire meningsberande element som fungerer som leitrådar i teksten som bidreg til å skape ei forståing for hendingar, og som ordnar inntrykka våre slik at verda verkar forståeleg.

Metode

Vi skal difor leite etter element i *NRK* og *Dagen* (papirutgåva) sine artikkelar som kan gje publikum ei tolkingsramme om barnevernets handtering av Naustdalsaka. I denne analysen er det ikkje rom for å studere alle element like grundig, slik som for eksempel bildebruk eller overskrifter. Eg har difor valt å fokusere på bruken av kjelder, ettersom det er grunn til å tru at fleire av dei kan i framebyggingprosessen ha ein tendens til å framstille saka ut ifrå «sin» vinkel.²⁸ I kva grad barnevernet (og andre) blir brukt som kjelder, og får forklart sitt synspunkt i saka, vil i stor grad kunne påverke denne saka sine tolkingsrammer. Val og bruk av kjelder vil difor bli det sentrale elementet i undersøkinga, og vil setje sitt preg på analysen gjennom stor grad av direkte sitering av kjeldene. Til ein viss

²⁶ Tankard 2003:24.

²⁷ de Vreese 2005:52.

²⁸ Handgaard m.fl. 2013:206.

grad vil ein kunne samanlikne noko med tidlegare forskning, ettersom tolkingsramme A vil vere ei form for «negativ vinkling», og C «positiv vinkling» i tillegg til B som «nøytral». Tolkingsrammene er operasjonalisert slik:

- A): Barnevernet i Naustdal har truleg gjort feil og skulle aldri teke barna ut av familien.
- B): Det er usikkert om barnevernet i Naustdal har gjort det rette.
- C): Barnevernet i Naustdal har truleg gjort det rette.

Avisa *Dagen* si papirutgåve kjem ut seks dagar i veka med eit opplag på om lag 9000. *Dagen* kom med sitt fyrste nummer i 1919 som eit «kristelig dagblad». Sidan 2010 har Vebjørn Selbekk vore ansvarleg redaktør. *NRK.no* er nettutgåva til det statseigde *Norsk rikskringkasting AS (NRK)*. I tillegg til hovudredaksjonen i Oslo har *NRK* fleire distriktskontor, mellom anna i Førde i Sunnfjord, om lag 10 kilometer frå Naustdal. Denne redaksjonen står bak dei fleste artiklane til *nrk.no* i Naustdalsaka. Både *NRK* og *Dagen* hadde sine fyrste artiklar om saka like før jul 2015. Siste registrerte artikkel er *Dagen* sin leiarartikkel om saka den 9. juni 2017.

Ein gjennomgang av A-tekst med søkeorda «barnevern, Naustdal» viser at *NRK* i denne perioden hadde 42 nyheitsartiklar som var knytte til Naustdalssaka. *Dagen* hadde 37 nyheitsartiklar, og i tillegg sju leiarartiklar/kommentar og fem lesarbrief direkte knytte til saka. Både leiarartiklar/kommentarar og lesarbrief er uttrykk for forfattaren si subjektive meining og skil seg frå nyheitssjangeren sine objektivitetskrav. Med dette i mente har eg likevel valt å ta med både leiarartiklar og lesarbrief i materialet, ettersom også desse kan reknast som ein del av avisa si dekning av saka.

Kjeldene er delt inn i fire kategoriar, *dei som er ramma, dei ansvarlege, ekspertar og påtalemynd.*²⁹ I journalistikken er det vanleg å belyse ei sak ved intervju dei som er ramma av ei hending. I vårt tilfelle gjeld det ekteparet Bodnariu. I denne saka er det særleg nære slektningar som uttaler seg på vegner av foreldra, i fyrste rekke syster (Inger Baunedal) til mor

29 I enkelte av artiklane er det referert til skriftlege kjelder, men det vil ikkje bli nokon systematisk analyse av slike kjelder.

og deira foreldre (Magny og Audun Håland). Då det blei reist tiltale, blei ekteparets forsvararar brukte som kjelder. I tillegg er fleire andre meir perifere personar som uttrykker støtte til ekteparet Bodnariu.

Barnevernet er eit politisk styrt forvaltningsorgan på fleire nivå, som i ulik grad kan kategoriserast som *ansvarlege*. I denne saka er det det lokale barnevernet som er ansvarleg for vedtaket om omsorgsovertaking. Dersom kjelder på kommunalt administrativt (rådmann/kommunedirektør) og politisk (ordførar) nivå uttaler seg på vegner av det lokale barnevernet, vil desse også vere i same kategori. Alle vil bli kategorisert på bakgrunn av det ansvaret dei har, sjølv om enkelte kan ha ein utdanningsbakgrunn som kunne ha definert dei som ekspertkjelder.

For å belyse problemstillingar frå ulike sider blir såkalla ekspertar ofte brukte som kjelder. I vårt tilfelle kan det vere ekspertar som uttaler seg om den aktuelle barnevernsaka, anten på eit konkret eller på eit meir generelt nivå. Juristar, psykologar og andre høgt utdanna innanfor eit fagområde som er relevante for saka, vil eg kategorisere som ekspertar. Det kan med andre ord vere eit vidt fagleg spenn innanfor denne kategorien, og i tillegg må vi vurdere om også andre kjelder kan definerast som ekspertar. I vårt case er redaktørar i kristne dagsaviser, og fleire andre som er knytte til kristne organisasjonar i inn- og utland, definert inn som ekspert, ettersom spørsmålet om kristen oppseding er sentralt i denne saka. Kjelder som har tillitsverv innanfor interesseorganisasjonar, eller som sjølve har vore «barnevernsbarn», vil eg også kategorisere som «ekspert». Sjølv om desse ikkje er høgt utdanna «ekspertar» innan eit fagområde, har dei kunnskap innanfor saksfeltet som kan forsvare denne kategoriseringa. Ettersom denne saka raskt utviklar seg til ei straffesak, vil representantar for påtalemakta utgjere ein eigen kategori.

Kva seier kjeldene i Naustdalsaka?

Det er grunn til å tru at kjeldene sine utsegn må tolkast i lys av at omsorgsovertakinga også hamna i rettsapparatet. Vi skal difor fyrst oppsummere korleis det juridiske grunnlaget gradvis blei kjent. Kva meinte påtalemakta hadde skjedd, og i kva grad var dette i samsvar med ekteparet si framstilling av saka?

Det juridiske grunnlaget for at barnevernsaka også hamna i rettsapparatet, blei gradvis konkretisert gjennom *NRK* og *Dagen* sine reportasjar. *NRK* skreiv at «Foreldra er sikta for vald mot barna» 22. desember 2015,³⁰ mens *Dagen* gjorde siktinga kjent 8. januar 2016. Der kjem det fram at på rumensk tv har foreldra vedgått å ha brukt fysisk avstraffing i oppsedinga.³¹ Både barna sine besteforeldre og tante stadfesta overfor *NRK* at dei hadde vore vitne til at barna skal ha fått «eit klask på baken ein gong eller to». *Dagen* kunne også referere til eit intervju foreldra hadde hatt med *BBC* der mora vedgjekk at ho hadde brukt fysisk avstraffing.³²

I august 2016 tok påtalemakta ut tiltale mot ekteparet, og *NRK* gjengav fleire detaljar:

Politiet meiner foreldra over ein periode på fem år skal ha klapsa borna ved fleire høve og over fleire stadar på kroppen. Dei meiner også at foreldra skal ha knipe borna i øyre eller overarm fram til borna vart tekne ut av heimen sin i november i fjor.³³

Påtalemakta var kjelde berre ved eitt høve i både *Dagen* og *NRK*. Det var då ekteparet ikkje møtte til rettssaka, og politiadvokat Sissel Kleiven uttalte at ein ville forsøke å endre tidspunktet for saka.³⁴ Vi skal difor rette merksemda mot kjeldene i dei tre andre hovudkategoriane, som vist i figur 1.

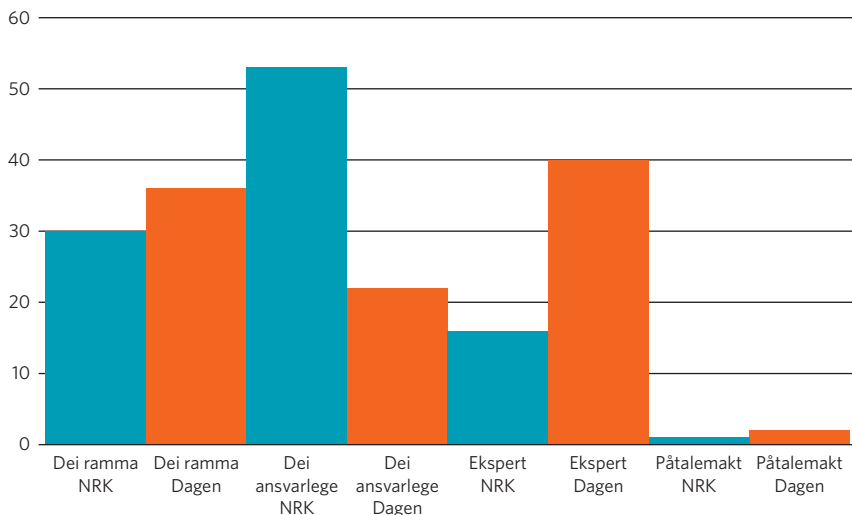
30 NRK 22. desember 2015 «Barnevernssak skaper storm i kristne miljø».

31 *Dagen* 8. januar 2016 «Lover å lytte til kritikk av barnevernet». I faktaboksen står det at «Foreldrene er siktet etter straffelovens paragraf 282, som blant annet handler om mishandling i nære relasjoner.» I 2010 blei det gjort innstrammingar i barnelova som gjorde alle former for vald mot barn ulovleg, heller ikkje for eksempel lette klaps, sjølv om det skjer som ledd i barneoppsedinga. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2010-04-09-13>

32 Sjå *NRK.no* 16. februar 2016 «Vi legg oss med saka og vaknar med den. Vi får ikkje tankane vekk frå saka», 16. april «Tanta om barnevernsak: «Vi lurar på om det ligg noko i det. At det er ein kristen familie», 3. juni 2016 «Norsk-rumensk foreldrepar får tilbake barna» og *Dagen* 16. april 2016 «Naustdal-foreldre forteller BBC om sjokkmøte med barnevernet».

33 *NRK.no* 11. august 2016 «Meiner borna har vore utsett for vald over fem år» og 3. januar 2017 «Tiltalt for alvorleg oppdragarvald».

34 *Dagen* 4. januar 2017 «Foreldre uteblei i retten», *NRK* 3. januar 2017 «- Held dei fram med ikkje å møte, blir dei henta i Romania.»

Figur 1. Andel i prosent artiklar kjelder er brukt i Dagen og NRK.no 21.12.2015 - 09.06.2017. N = 60 (Dagen) og 89 (NRK.no).

I denne perioden var det mogleg å identifisere 41 ulike personar som munnlege kjelder i dei 42 artiklane i *NRK* om Naustdalsaka. Tilsvarande tal for *Dagen* var 40 ulike personar fordelt på 37 artiklar. Kvar artikkel hadde ofte fleire kjelder, noko som blir vist i figur 1. Den viser at dei ansvarlege er mykje meir brukt som kjelder i *NRK* enn i *Dagen*. Verken *NRK* eller *Dagen* har brukt det lokale barnevernet som kjelde. For *NRK* sin del er det rådmannen i Naustdal som er den mest brukte kjelda. *Dagen* har i det aller vesentlege retta spørsmåla til dei ansvarlege på nasjonalt nivå. På den andre sida har *Dagen* i langt større grad enn *NRK* brukt ekspertar. Begge har brukt psykologar og juristar som ekspertkjelder, men *Dagen* har dessutan brukt fleire kjelder frå ulike kristne miljø.

Kva seier dei som blir ramma?

Ruth og Marius Bodnariu blei aldri identifisert med namn i verken *NRK* eller *Dagen*, og ekteparet uttalte seg aldri direkte til *NRK*. Etter at det i august 2016 blei kjent at dei var tiltalte, blei eit brev dei hadde sendt til Naustdal kommune referert. I juni 2016 blei det gjort avtale om å tilbakeføre barna, men i brevet blei det hevda at barnevernet ikkje hadde latt familien få vere i fred. Der gjekk det også fram at familien no var

i Romania og borna hadde funne ro der. Ekteparet skulda barnevernet for å ha «traumatisert barna deira» og meinte etaten var «uprofesjonell, empatilaus, umenneskeleg og utan evne til å sjå verdien av familien og dei viktige band som er mellom foreldra og barn».³⁵

Den 16. april 2016 var saka opphavet til demonstrasjonar mot norsk barnevern i 20 land.³⁶ Få dagar etter møtte søster til den norskfødte mora, Ingrid Baunedal, rådmannen i Naustdal til debatt på *NRK TV*. Debatten mellom dei to blei referert på *NRK.no*, der Baunedal hevda at «barnevernet har fått ei mistolking av familien, foreldra og borna, [...] eg veit at det har vore klapps i stressa situasjonar. Det har ikkje vore del av deira oppdraging».³⁷ *NRK* refererte også Baunedal sin påstand om at foreldra si kristne tru hadde vore ei sentral grunngeving for både barnevernet og politiet.

Dette er ein påstand som Baunedal delte med sine foreldre, som syntest det var merkeleg «at det skal vere forbode med kristen oppdraging» og at eit «klaps utanpå» ikkje var skadeleg for nokon. Bestefaren meinte at barnevernet hadde utsett familien for eit overgrep, og heller burde «hjelp dei, leggje til rette og førebygge, og ikkje berre kidnappe borna».³⁸ Besteforeldra blei også intervjuet etter at tiltalen låg føre og familien Bodnariu hadde reist til Romania. Her støtta dei foreldra sine alvorlege skuldingar: «Den langvarige trakasseringa frå barnevernet gjorde det umogleg å fungere som familie.»³⁹

Ekteparets advokatar hevda også at barnevernet ikkje hadde hatt grunnlag for å ta over omsorga og meinte at etaten hadde vore «invaderande i heimen og gjeve familien lite ro og fred». Samtidig som advokat Ragnhild Torgersen hevda at barnevernet ikkje heldt tilbakeføringsavtalen, bagatelliserte ho tiltalen: «Ein må vere klar over at forholda dei er skulda for ikkje har påført ungane korkje merke eller smerte».⁴⁰

35 NRK.no 12. august 2016 «Naustdal-foreldra flyttar frå barnevernet.»

36 NRK.no 16. april 2016 «Global «D-dag» mot norsk barnevern.»

37 NRK.no 21. august 2016 «Barnevernet har fått ei mistolking av familien, foreldra og borna.»

38 «Vi legg oss med saka, og vaknar med den. Vi får ikkje tankane vekk frå saka» NRK.no 16. februar 2016.

39 NRK.no 15. august 2016 «Forstår at familien og barnebarna måtte forlate landet».

40 NRK.no 12. august 2016 «Naustdals-foreldra flyttar frå barnevernet» og 7. juni 2016 «Meiner kommunen uansett ikkje hadde grunnlag for å ta borna.»

I tillegg var det fleire som kan karakteriserast som perifere støttespelarar som hevda at sakshandsaminga til barnevernet hadde vore feil. Dette gjaldt blant anna ein arbeidskollega til den tiltalte mora, som påstod at barnevernsleiaren i Naustdal var inhabil i saka fordi ho hadde studert saman med mora til barna.⁴¹

Heller ikkje i *Dagen* var ekteparet Bodnariu brukt som munnleg kjelde. Til liks med *NRK* refererte *Dagen* i stor utstrekning til brevet ekteparet i august 2016 hadde sendt til Naustdal kommune.⁴² Også i *Dagen* blei ekteparets nære pårørende brukt som kjelde, fyrste gong ved å referere til eit lesarbrev til avisa *Firda* som besteforeldra hadde signert: «Vi kan berre forsikre at vi aldri har sett at det har vore brukt vald mot barna, knapt nok at dei har vore høgrøysta med dei.»⁴³ I eit anna lesarbrev hevda Ingrid Baunedal at denne saka var berre eitt av fleire eksempel på at barnevernet som institusjon ikkje hadde eit «riktig menneskesyn og syn på familie». Ho hevda å kunne finne belegg for denne påstanden ved at «fleire rumenske familiar har fått høyre av barnevernet: «Her i Norge er det staten som eig barna.»⁴⁴ Barnevernet blei skulda for å mangle kompetanse og vere prega av fordommar mot kristne.⁴⁵ *Dagen* refererte også til *NRK*, der ein av Bodnariu sine advokatar støtta påstanden om at barnevernet ikkje heldt avtalen, og bagatelliserte det ekteparet var tiltalt for.⁴⁶

Perifere støttespelarar kom også til orde i *Dagen*. Den 18. april 2016 skreiv *Dagen* om demonstrasjonen mot norsk barnevern i Bergen og den rumenske bergenspastoren Emil Georgescu sin kritikk:

Måten barnevernet jobbet med saken i Naustdal, er mer sadistisk enn det kommunistene gjorde [...] Barnevernet er en fiende av Gud, det er en fiende av Bibelen og det er en fiende av enhver kristen familie, sa han.⁴⁷

41 NRK.no 20. mai 2016 «Barnevernssaka: Mor og barnevernsleiar gjekk i same klasse.»

42 *Dagen* 15. august 2016 «– Barna våre vil ikke tilbake til Naustdal.»

43 *Dagen* 20. Februar 2016 «Psykolog slaktar barnevernet i Naustdalssaka», og 19. oktober 2016 «Foreldra stilt i gapestokken.»

44 *Dagen* 2. desember 2016 «Barnevernet utgått på dato?» Lesarbrev signert Inger Baunedal.

45 *Dagen* 7. juni 2017 «Kjenner tomrom etter reiste familie.»

46 NRK.no 12. august 2016.

47 *Dagen*, 18. april 2016 «Kaller barnevernet en fiende av Gud.» og *Dagen* 18. april 2016 «– Familien forrådt av norske kristne.»

Påstanden om at det var den kristne trua til ekteparet som var den eigentlege årsaka til barnevernets vedtak, blei halden varm i lang tid blant ekteparets perifere støttespelarar. Blant desse var over hundre juristar frå ulike land som sendte eit brev til statsminister Solberg der dei ba henne gripe inn i saka. Dei var

djupt uroa over at overtakinga av borna var motivert av den kristne trua til familien. Barnevernets eigne dokument vitnar om det faktum at familiens tru og kristne verdiar stod sentralt i samtalanene til dei offentleg tilsette då dei diskuterte overtakinga av borna.⁴⁸

Tolkningsrammer dreier seg ikkje berre om kva kjelder som får uttale seg om ei sak. Kva journalisten vel å sitere og framheve spelar også ei vesentleg rolle. Dersom journalisten vel å sitere kjeldene sin skarpe ordbruk, vil det gjere konfliktlinjene i ei sak tydelegare. Både i *Dagen* og *NRK* ser vi tydeleg eksempel på dette blant nærre pårørande av ekteparet Bodnariu som er sitert på påstandar om at barnevernet har «terrorisert» og utsett familien for «langvarig trakassering», og barnevernet si omsorgsovertaking var «kidnapping» som hadde «traumatisert» barna. I *Dagen* er i tillegg ein perifer støttespelar også sitert på det at barnevernet er «sadistisk» og «fiende av Gud». Samtidig blir valden som barna var utsett for, bagatellisert ved å bruke ord som «klaps», i skarp kontrast til dei alvorlege detaljane som kom fram i tiltalen.

Det er sjølv sagt ikkje uventa at ekteparet Bodnariu og deira talspersonar dreg tolkningsrammene i retning av at barnevernet i Naustdal truleg har gjort feil. Gjennom sine utsegner definerer og avgrensar dei problemet til å vere barnevernets omsorgsovertaking, og hevdar det skuldast ein kombinasjon av fordommar mot kristen oppseding og manglande kompetanse.

48 *Dagen* 21. mai 2016 «Ber Solberg gripe inn i barnevernssak». Sjå også *Dagen* 11. april 2017 «Går til sak for Naustdal-familien».

Kva seier ekspertkjeldene?

Då saka fyrst blei omtalt i desember 2015, vektla *NRK* at saka hadde ført til store protestaksjonar i utlandet. Engelskspråklege kristne medium hadde hevda at kristen oppseding var grunnen til at dei blei fråtekne barna. Sjefsredaktør Vebjørn Selbekk i *Dagen* blei bedt om å kommentere saka. Selbekk uttalte at

det blir teikna eit bilete av saka og Norge generelt som eit land der foreldre blir fråtekne barna sine viss dei vil gje ungane sine ei kristen oppseding. Det stemmer ikkje.⁴⁹

Selbekk gjentok seinare desse påstandane og meinte at Noreg var utsett for en demoniseringskampanje.⁵⁰

For andre ekspertkjelder stilte saka seg noko annleis. 18. februar 2016 blei psykologspesialist Einar C. Salvesen presentert som ein av fleire fagfolk som hadde skrive under eit opprop med «skarp kritikk mot norsk barnevern», og som hadde hatt «innsyn i saksdokumenta, og har møtt foreldra».

Salvesen sa indirekte at det truleg var blitt brukt vald mot barna, men at barnevernet heller burde hjelpt familien gjennom rettleiing:

– Det er snakk om korleis ein skal gå inn i familiar der dette er ein del av kulturen for den eine parten, seier Salvesen og legg til: – Her var det lagt godt til rette for samarbeid frå foreldra si side. Her var det også veldig god omsorgsevne til stades som ein kunne utnytta. I tillegg var det enkelte ting familien burde fått rettleiing om.

Det er verdt å merke seg at Salvesen truleg siktar til den rumenske faren når han seier at dette er «ein del av kulturen for den eine parten». Likevel meinte han at barnevernet hadde gjort grove feil: «Denne saka er så sår og hjarteskjerande at det nesten ikkje er til å halde ut. Eg er ikkje i tvil om at barnevernet har gjort feil i denne saka, seier Salvesen.»⁵¹

49 NRK.no 22. desember 2015 «Barnevernssak skaper storm frå kristne miljø.»
 50 NRK.no 16. april 2016 «Norske myndigheter: – Mange grunnløse påstander.»
 51 NRK.no 18. februar 2016 «Psykologspesialist slaktar barnevernet.»

Dei fem barna var på dette tidspunktet plassert i tre forskjellige fosterheimar. Tre dagar tidlegare hadde barnepsykolog Willy-Tore Mørch uttalt seg om saka, og hevda at «det er traumatisk for born å oppleve at dei blir tekne ut frå foreldreheimen».⁵² Professor i Juss, Jan Fridthjof Bernt, blei brukt som ekspertkjelde og avviste at barnevernsleiaren var ugild. Han grunn gav det med at ein måtte vere «nesten som ein bror eller søster» for å kunne bli kjent ugild på grunn av eit tett forhold til den eine parten.⁵³

NRK sette spørsmålet om gildskap i samanheng med storleiken på kommunen. Dette skjedde i ein periode der den såkalla kommunereforma var ei stor politisk sak nasjonalt. Tilhengarar av større kommunar hevda at kvaliteten på blant anna barneverntenesta kunne bli betre dersom ein organiserte seg i større einingar. I mai 2016 blei seniorforskar Dag Ellingsen sitert på at «kommunane må ha minst 15.000 innbyggjarar for å kunne ha eigne barnevernkontor». *NRK* refererte deretter at «i Naustdal, der eit kristent foreldrepar er fråtekne fem barn, bur det i underkant av 3000 innbyggjarar». Ellingsen antyda at barnevernet kunne ha gjort feil på grunn av manglande kompetanse i slike saker fordi «omsorgsovertaking blir sjeldan gjort i små kommunar».⁵⁴

Spørsmålet om kompetanse blei også knytt til kor mykje barnevernet brukte per barn, der *NRK* synte til statistikk som viste at Naustdal brukte langt under gjennomsnittet i fylket. Leiaren for Landsforeningen for Barnevernsbarn (LFB) hevda at «dette kan tyde på at mange ikkje får den hjelpa dei treng». Sjølv om slik statistikk kan tolkast på ulike måtar, for eksempel at Naustdal brukte sine middel effektivt, så følgde *NRK* opp LFB si tolking i sitt leiande spørsmål til rådmannen i Naustdal: «Viser ikkje dette at Naustdal nedprioriterer barnevernet?» Dette blei delvis avvist av rådmannen, som hevda at statistikken ikkje gav eit fullstendig bilde av ressursbruken, men han ville likevel «ikkje underslå at Naustdal på eit tidlegare tidspunkt brukte lite på barnevern. No brukar vi vesentleg meir».⁵⁵

52 *NRK*.no 15. februar 2016 «Professor kritisk til at barnevernet splittar søskenflokk.»

53 *NRK*.no 20. mai 2016 «Barnevernssaka: Mor og barnevernsleiar gjekk i same klasse.»

54 *NRK*.no 25. mai 2016 «Forskar meiner små barnevernkontor manglar viktig kompetanse.»

55 *NRK*.no 3. mai 2016 «Pengebruk på barnevernsbarn: – Kan tyde på at nokre barn ikkje får hjelpa dei treng.»

Dagen si dekning av saka starta med sjefsredaktør Vebjørn Selbekk sin leiarartikkel i desember 2015 der han kritiserte utanlandske kristne media. Selbekk trekte fram *Christian Post* sine påstandar om at «fem barn ble sist måned tatt av myndighetene for å «forhindre» dem fra å bli «indoktrinert» med kristendom» som eksempel på det han meinte var feilinformasjon. Tvert om skreiv Selbekk at: «I Norge tar ikke Barnevernet barn fra foreldrene for å forhindre at ungene får en kristen oppdragelse.»⁵⁶

Sjølv om *Dagen* i ein usignert leiarartikkel eit par månader seinare heldt fast ved at saka dreidde seg om fysisk avstraffing og ikkje forfølging av kristne, heldt avisa likevel moglegheita open for at barnevernet kunne ha gjort feil i denne saka: «Spørsmålet er om andre virkemidler burde ha blitt prøvd ut først.»⁵⁷

I februar 2016 uttalte psykologspesialist Einar C. Salvesen at det var god grunn for barnevernleiaren å gripe inn, sidan «oppdragarvald kan vere alvorleg på mange måtar. Det eg er kritisk til, er reaksjonsmåten til barnevernet. Ein burde gå inn med faglege råd og hjelp», og han var «heilt sikker på at det var gale å ta borna ut».⁵⁸

Psykolog og spesialist på valdsproblematikk Judith van der Weele var ein annan ekspert som også gav uttrykk for at barnevernet burde ha reagert annleis. Ho sa at ved valdeleg oppdragarpraksis så

bør utgangspunktet for barnevernet være å hjelpe foreldre til å forandre seg, og gjenvinne barnas tillit (...) – Klaps er ulovlig, men ikke nødvendigvis skadelig. Vurderingene er kompliserte, sier hun.⁵⁹

Til forskjell frå *NRK* så hadde *Dagen* fleire ekspertkjelder innanfor religiøse miljø. I mai 2016 var det ein reportasje frå den internasjonale evangeliske konferansen European Leadership Forum (ELF) i Wisla. Naustdalsaka var tema for ein paneldebatt der den ungarske pastoren Ádám Szabados blei sitert på at saka var eit eksempel på at forholdet mellom foreldre og barn blei øydelagt: «Vi snakker ikke bare om Norge, men

56 Sjå *Dagen* 22. desember 2015 «Norge er ikke Sovjetunionen» og 16. april 2016 «Demoniseringen av Norge.»

57 11. februar 2016, leiarartikkel *Dagen*, «En tragisk sak.»

58 *Dagen* 20. februar 2016 «Psykolog slaktar barnevernet i Naustdalsaka.»

59 *Dagen* 22. februar 2016 «Psykolog synest det går inflasjon i voldsbegrepet.»

om et fenomen som truer en hel sivilisasjon. Ikke engang under kommunistiske regimer ble foreldre –barnforholdet ødelagt.»⁶⁰

To dagar etter kommenterte *Dagen* sin eigen redaktør, Tarjei Gilje, denne debatten der både han og Einar Salvesen hadde delteke. Gilje hadde vanskeleg for «å forstå hvorfor et så drastisk tiltak var nødvendig», og Salvesens påstand om «lav kompetanse og for mye makt hos barnevernet som den viktigste årsaken til at saken har blitt slik den har blitt», var «en analyse det går an å følge,» meinte Gilje. Han peikte vidare på at sjølvom det ikkje var lovheimel for omsorgsovertaking med grunnlag i religion, så stod ikkje det «i veien for at enkeltansatte kan ha sine personlige agendaer» og ein burde diskutere «om for mye makt er blitt plassert hos barnevernansatte som ikke har alle nødvendige forutsetninger for å gjøre den jobben de er satt til».⁶¹

Våren 2017 skreiv *Dagen* at Naustdalsaka var ei av fleire saker som var klaga inn for EMD. Professor Marit Skivenes blei då intervjuet i *Dagen*, som presenterte henne som «ein av dei fremste ekspertane på norsk barnevern». Skivenes sa at ho «synest talet på akuttsaker er høgt. Det tolkar eg som eit uttrykk for at det er noko norsk barnevern ikkje handterer godt nok», og at «norsk barnevern som organisasjon eller forvaltningseining gjer feil, slik Nav, sjukehus og andre tilsvarende instansar gjer». Skivenes meinte at norsk barnevern «kan bli flinkare til å lytte til born og iverksetje gode hjelpetiltak», og at «ein må vere open for kritikk og at sakshandsamarar kan utvise uforstand».⁶² Sjølv om Skivenes ikkje uttalte seg konkret om Naustdalsaka, kunne hennar generelle utsegn om norsk barnevern tolkast som ei støtte til Gilje sitt syn.

Ekspertar er brukte som kjelder for setje saka inn i ei objektivt og generelt perspektiv, noko som også påverkar tolkingsramma. Ein kan likevel stille spørsmål ved om alle ekspertane bidreg til å belyse den konkrete saka. Det blir for eksempel hevda at små barnevernkontor generelt kan mangle kompetanse, og ymta om at barnevernkontoret i Naustdal var så lite at det kan ha påverka kvalitet på sakshandsaminga i den konkrete saka. Sjølv om ein ikkje kan vise til ein konkret årsakssamanheng, blir

60 Dagen 26. mai 2016 «Ser trussel mot sivilisasjonen i barnevernssak.»

61 Dagen 28. mai 2016 «Når der det greit at staten griper inn?»

62 Dagen 15. mai 2017 «Trur ikkje på full frifinning av barnevernet.»

dermed effekten ved å i det heile reise denne problemstillinga at det sår ein mistanke om at barnevernet i Naustdal truleg har gått fram på feil måte.

Påstanden om at kristen oppseding var den eigentlege årsaka til barnevernets vedtak, blei avvist av ekspertane som uttalte seg til *NRK*. Likevel var det fleire ekspertar som sådde tvil om at barnevernet hadde gjort det rette, ja, enkelte meinte det var gjort feil og karakteriserte barnevernets inngrep som eit «hjerteskerande overgrep». I *NRK* er likevel dei fleste ekspertkjelder nokså moderate i sine utsegn, som i større grad var retta mot systemet enn om den konkrete saka, og heller i retning av tolkingsramma om at barnevernet kan ha gjort noko feil, men det er usikkert.

I *Dagen* var det langt fleire kjelder enn i *NRK*-materialet som uttrykte endå sterkare tvil om at omsorgsovertaking var det rette. Særleg enkelte ekspertar frå kristne miljø heldt også moglegheita open for at ekteparet Bodnariu kunne vere offer for fordømmar som kunne påverke barnevernets sakshandsaming i strid med lovgjevinga, altså at barnevernet hadde handla feil.

Kva seier dei ansvarlege?

La oss fyrst sjå nærmare på korleis barnevernet manøvrerte innanfor teieplikta sine rammer. Den 16. februar 2016 blei rådmannen i Naustdal, Øyvind Bang-Olsen, spurt om å kommentere påstanden om at foreldra si kristne oppseding hadde hatt stor betydning:

Eg kan ikkje uttale meg om den konkrete saka. Men på generelt grunnlag kan eg seie at denne type argument ikkje vil halde når fylkesnemnda eller tingretten skal avgjere denne type saker.⁶³

Bang-Olsen blei seinare konfrontert med påstanden om barnevernet hadde gjort ein grov feil. Rådmannen viste også her til teieplikta, men sa at foreldra si rettssikkerheit var vareteken blant anna gjennom fylkesnemnda.⁶⁴ Påstanden om at barnevernet hadde gjort feil, blei også knytt

63 NRK.no 16. februar 2016 «Vi legg oss med saka og vaknar med den. Vi får ikkje tankane vekk frå saka.»

64 NRK.no 18. februar 2016 «Psykologspesialist slaktar barnevernet.»

til storleiken på barnevernkontoret, der det blei trekt i tvil om det hadde tilstrekkeleg fagleg kompetanse. Bang-Olsen avviste påstanden og viste til at «vi kompenserer at vi er ein liten kommune med tverrfagleg samarbeid, god kontakt med fagmyndigheiter og rettleiing. Dessutan leiger vi inn kompetanse eksternt».⁶⁵

I juni 2016 blei det gjort avtale om å tilbakeføre barna, noko som blei brukt av foreldra sine advokatar som ei form for vedgåing av at barnevernets omsorgsovertaking hadde vore feil.⁶⁶ På spørsmål om korfor foreldra fekk barna tilbake, viste rådmannen igjen til teieplikta, og gav berre ein generell kommentar om at kommunen hadde eit ansvar om «å ta hensyn til barnas beste».⁶⁷ To månader seinare flytta familien til Romania, og hevda at barnevernet hadde brote samarbeidsavtalen og «invadert familien». Rådmannen forsvarte barnevernets handlingar gjennom ein generell uttale om at «det er ikkje uvanleg at ein har hjelpetiltak i heimen».⁶⁸

Også dei som har ansvaret for barnevernet på regionalt og statleg nivå viste til teieplikta og kommenterte ikkje Naustdalsaka konkret. Derimot la dei vekt på å forklare systemet om at det var ingen heimel i barnelova for omsorgsovertaking ut ifrå religion, men at det var strengt forbode å slå barn.⁶⁹

I motsetnad til NRK så var det lokale barnevernets talsperson rådmann Bang-Olsen sjeldan brukt som kjelde i *Dagen*, som fyrst og fremst hadde kjelder på nasjonalt nivå. Då saka fyrst blei kjent, avviste Bufdir indirekte påstanden om at familien si kristne tru var årsaka til omsorgsovertakinga: «– Det er religionsfrihet i Norge og dermed selvfølgelig heller ikkje nevnt eksplisitt i barnevernloven.»⁷⁰

I januar 2016 blei likestillings- og barneminister Solveig Horne intervjuet på bakgrunn av at det var planlagt demonstrasjonar mot norsk

65 NRK.no 25. mai 2016 «Vil ha større barnevernkontor» og «Forskar meiner små barnevernkontor manglar viktig kompetanse.»

66 NRK.no 7. juni 2016 «Meiner kommunane uansett ikkje hadde grunnlag for å ta borna.»

67 NRK.no 3. juni 2016 «-Vi har fokusert på barnas beste.»

68 NRK.no 15. august 2016 «Forstår at familien og barnebarna måtte forlate landet.»

69 NRK.no 19. januar 2016 «Møter rumensk delegasjon om barnevernssak», NRK.no 20. januar 2016 «Ber barnevernet snu i omstridd sak.»

70 Dagen 21. desember 2015 «Anklager norsk barnevern for kristenforfølgelse.»

barnevern i 18 land. Heller ikkje statsråden kunne kommentere den konkrete saka, men svarte generelt:

Religionsfriheten står sterkt i Norge. Samtidig må vi understreke at det å slå barn, og vold og overgrep mot barn er forbudt ved lov i Norge. Det går ikke an å si at «etter min religion er det lov å slå». Etter norsk lov er det ikke tillatt.⁷¹

Den 16. april 2016 skulle *BBC*-dokumentaren «Norway: Parents against the state» bli sendt på *BBC World News*. Dagen refererte til dokumentaren der *BBC* hadde intervjuet ekteparet Bodnariu og fleire andre foreldrear som hadde reagert på korleis dei sjølve var blitt behandla av barnevernet. I *Dagen* var det referert frå filmen at mora vedgjekk at ho hadde brukt fysisk straff, men ikkje hadde vore klar over at lova var så streng, og frå statssekretær Kai Morten Terning i Barne- og likestillingsdepartementet sitt svar på om mild fysisk straff var tilstrekkeleg grunnlag for omsorgsovertaking: «Vi har programmer som skal hjelpe foreldre å unngå fysisk straff, men foreldre må kjenne loven og følge den i Norge, uavhengig av bakgrunn.»⁷²

Tolkingsrammene er prega av at *Dagen* i langt mindre grad enn *NRK* brukar dei ansvarlege som kjelde. Stort sett har *Dagen* kjelder på nasjonalt nivå, og desse kan av omsyn til teieplikta berre uttale seg generelt om lovverk og saksgang. Bortsett frå at *Dagen* refererte til at Ruth Bodnuria hadde vedgått å ha brukt fysisk straff, er det få detaljar om det ekteparet var tiltalt for.

Dersom vi ser på kor ofte rådmannen i Naustdal får uttale seg om saka til *NRK*, kan det sjå ut som dei ansvarlege har hatt godt høve til å forsvare ei tolkingsramme som tilseier at barnevernet gjorde det rette. Skuldingane om at barnevernet var motivert av fordommar, avviste han ved å generelt vise til lovverket og den juridiske saksgangen. Men teieplikta hindra rådmannen i å vere meir konkret enn å omtale saka som «oppdragarvald». Grunnen til at han trass teieplikta kan vere såpass konkret, er at siktinga mot ekteparet blei tidleg offentleg kjent. Etter kvart som ekteparet blei tiltalt, kunne *NRK* også referere til konkrete alvorlege

71 Dagen 9. januar 2016 «Lover å lytte til kritikk av barnevernet». Sjå også *NRK.no* 22. mai 2016 «100 jurister med brev til Solberg om barnevernssak.»

72 Dagen 16. april 2016 «Naustdal-foreldre forteller *BBC* om sjokkmøte med barnevernet.»

detaljar, og på denne måten blei rådmannen si forklaring på barnevernets inngrep underbygd. Rådmannen sine utsegner støtta ei tolkingsramme som definerte ekteparets valdbruk som problemet, og at det var rett av barnevernet å gripe inn for å finne ei mellombels løysing, men at saka no låg i påtalemakta sine hender.

Konklusjon

NRK og *Dagen* har mange, men ulike, kjelder. Dei redaksjonelle prosessane er ikkje tema for denne artikkelen, men det kan synest som om *NRK* sin geografiske nærleik til rådhuset i Naustdal, og *Dagen* si tilknytning til kristne miljø, kan ha spelt ei viss rolle når det gjeld kjeldetilfanget. Tidlegare forskning viste at barnevernet i svært liten grad brukte tilsvarsretten. I denne saka er ikkje barnevernet sjølv brukt som kjelde i det heile, men eg har rekna med rådmannen i Naustdal og andre som uttaler seg på vegner av barnevernet. Viss vi legg det til grunn, blir barnevernet / dei ansvarlege brukte relativt mykje i *NRK* si dekning av denne barnevernsaka samanlikna med det tidlegare forskning viste. Derimot er *Dagen* sin bruk av barnevernet som kjelde meir i samsvar med det tidlegare forskning har vist.

Når vi skal vurdere kva tolkingsramme som dominerer i *NRK*, kan vi ta utgangspunkt i at kjeldene i dei ulike kategoriane var nokså likt representert kvantitativt, og tilsvarsretten synest å vere tilfredsstillande varetaken. Dei ansvarlege på lokalt nivå fekk godt høve til å forsvare barnevernet og imøtekome sterke skuldingar om både «overgrep» og «kidnapping». Sjølv om teieplikta gav visse avgrensingar, blei dei ansvarlege si forklaring underbygd av detaljerte opplysningar om tiltalegrunnlaget. *NRK* si framstilling av Naustdalsaka kan difor ikkje plasserast i nokon av dei to mest ytterleggående tolkingsrammene; at barnevernets omsorgsvedtak var «rett» eller «feil», men heller at det var «usikkert» om barnevernet hadde gjort det rette.

Med omsyn til representasjon og tilsvarsrett kan vi dra om lag den same konklusjonen når det gjeld *Dagen* si dekning, sjølv om dei ansvarlege på lokalt nivå fekk mindre høve til å imøtegå kritikk. *Dagen* hadde også eit større tilfang av ekspertar som fekk uttrykt og grunngjeve sin tvil

om at barnevernet hadde handla rett. Sjølv om eg vil konkludere med at *Dagen* kan plasserast innanfor same tolkingsramme som *NRK*, så heller denne i noko sterkare grad i retning av at omsorgsvedtaket var feil.

Naustdalsaka illustrerer at teieplikta er eit problematisk område i forholdet mellom media og barnevern. På grunn av teieplikta er det fyrst og fremst den offisielle siktinga og seinare påtalen som tente som forklaring på barnevernets inngrep. Dei ansvarlege kunne i liten grad sjølvge konkrete forklaringar, men måtte berre bruke generelle utsegner for å forklare sine handlingar. Dermed får heller ikkje publikum vite kva den eine parten i saka meiner «eigentleg» har hendt: Var sakshandsaminga verkeleg påverka av at foreldrene hadde ei kristen tru, slik ekteparet Bodnariu hevda å kunne bevise? Hadde barnevernets besøk vore eit «innvaderande overgrep», eller var det eigentleg i samsvar med det barnevernet kalla «hjelpetiltak i heimen» i pakt med samarbeidsavtalen? Dei lesarane som frå før hadde ei negativ haldning til barnevernet, vil kunne tolke dei ansvarlege sine generelle utsegner som svevande bortforklaringar. Dei vil neppe få auka tillit til barnevernet som institusjon, men kan tvert om tolke det som ei stadfesting på eit negativt syn.

I denne saka blei barnevernet si forklaring til ein viss grad «berga» ved at dei ansvarlege kunne referere til offentlege tiltaledokument og såleis gå rundt teieplikta. Men dette er eit alternativ som dei ansvarlege vanlegvis ikkje har, då mange barnevernsaker verken fører til sikting eller tiltale. Sjølv om teieplikta kan vere til hinder for at viktige saksopplysningar kan kome fram, er det sjølvsagt fullt ut forståeleg at lova på denne måten skal ta vare på personvernet. Samtidig viste Naustdalsaka at barnevernsystemet er komplisert og vanskeleg å forstå, og dermed også å forklare. Her er det framleis ei stor oppgåve for barnevernet når det gjeld å opplyse både journalistar og publikum.

Referansar

- Brurås, S. (2010). *Etikk for journalister*. Fagbokforlaget.
- de Vreese, C. (2005). News framing: Theory and typology. *Information Design Journal*, 13(1), 51–62. <https://doi.org/10.1075/idjdd.13.1.06vre>
- Dyrhaug, T. (2021, 22. september). *Noko færre meldingar til barnevernet i 2020*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/>

- barne-og-familievern/statistikk/barnevern/artikler/noko-faerre-meldingar-til-barnevernet-i-2020
- Eide, M. & Rasmussen, T. (1985). Kildene, makten og æren. *Nytt norsk tidsskrift*, 2(4), 36–43.
- Endringslov til barnelova mv. (2010). *Lov om endringer i barnelova mv.* (LOV-2010-04-09-13). Lovdata. <https://lovdata.no/LTI/lov/2010-04-09-13>
- Entman, R. (2003). *Projections of power: Framing news, public opinion, and U.S. foreign policy*. University of Chicago Press.
- Figenschow, W., Ringberg, E. & Ekanger, M. (2006). *Barnevern – medier og juss*. Gyldendal Akademisk.
- Færseth, J. (2020, 12. mai). Kampen mot det norske barnevernet: Konspirasjonsteorier brukes for å vise fram «landet som stjeler barn». *Transit magasin*. <https://www.transitmag.no/2020/05/12/kritikken-mot-norske-barnevernet/>
- Føleide, S. (2011). *Mot ein meir reflektert barnevernsdebatt? – Ei innholdsanalyse av barnevernsfremstillingar i VG og Dagbladet* [Masteroppgave, Universitetet i Oslo]. DUO vitenarkiv. <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-29394>
- Gitlin, T. (2003). *The whole world is watching: Mass media in the making & unmaking of the new left*. University of California Press.
- Handgaard, B., Simonsen, A. & Steensen, S. (2013). *Journalistikk*. Gyldendal Akademisk.
- Hjertø, P. (2017). *Barnevernets omdømme og medias påvirkning* [Masteroppgave, UiT Norges arktiske universitet]. UiT Munin. <https://munin.uit.no/handle/10037/12078>
- Norsk Presseforbund. (2021). *Vær varsom-plakaten*. Pressens Faglige Utvalg. <https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>
- Prop. 133 L (2020–2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/>
- Rathe, L., Holst, L. S., Holbæk-Hanssen, J. & Andersson, S. T. (2017). *Tillit til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn* (Ipsos-rapport). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. <https://www.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUFO0004497>
- Sentio Research Norge. (2020). *Befolkningens holdninger til barnevernet*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. https://buudir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/befolkningens_holdning_til_barnevernet_november_2020.pdf
- Sjøvaag, H. (2020). *Journalistikkens problem – demokrati, økonomi og teknologi*. Universitetsforlaget.
- Stang, E. (2007). *Fremstillinger av barnevern i løssalgspresen* (NOVA-rapport 7/07). Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/4945>

- Stang, E. (2018). *Barnevernet i den digitale offentligheten – Ytringer og debatt om norsk barnevern i sosiale medier* [Doktorgradsavhandling]. OsloMet – storbyuniversitetet.
- Tankard, J. W. (2003). The empirical approach to the study of media framing. Perspectives on media and our understanding of the social world. I S. Reese, O. Gandy & A. Grant (Red.), *Framing public life* (s. 95–106). Lawrence Erlbaum Associates.